

Pregovori u Podgori

(Zapisano po sjećanju dr Miloša Žanka)

Koncem marta 1943. godine, poslije Četvrtе neprijateljske ofenzive, na području Dalmacije formirane su nove brigade koje su ubrzo ušle u sastav krupnijih jedinica NOVJ. Jedan dio rukovodstva Pokrajinskog komiteta KPH i Oblasnog NO odbora za Dalmaciju stigao je na Biokovo. Situacija na terenu bila je vrlo teška. Većina jedinica je otišla sa glavinom jer se neprijatelj pripremao za petu ofenzivu.

Talijani su osjetili odsutnost naših većih i u ranijim okršajima prekaljenih jedinica, pa su gotovo dvadeset dana njihovi avioni nadlijetali i bombardirali iz zraka, a brodovi sa mora — svaku uvalu oko Podgore, tražeći u prvom redu naš brod »Partizan«, koji im je mnogo muke zadavao ometajući okupatoru slobodnu plovidbu između Metkovića i Makarske, odnosno Makarske i Splita. Pored toga, biokovske jedinice imale su i jedan top koji je kontrolisao prolaz između obale i otoka Brača.

— Neprijatelj je želio na svaki način da likvidira otpor naroda u ovom ustaničkom kraju — prisjeća se pregovora sa Talijanima, sada član izvršnog vijeća Socijalističke republike Hrvatske, doktor Miloš Žanko — a mi smo opet, nastojali da formiramo nove jedinice, pa smo morali u znatnoj mjeri pojačati političku aktivnost na terenu.

Posredstvom jednog podgorskog ili makarskog trgovca, inače čovjeka sa dva lica, predložili su nam Talijani kompromis: mi njima da dozvolimo slobodnu plovidbu morem, a oni nas za uzvrat neće bombardirati niti napadati na kopnu.

— Mi smo bili svjesni toga da ne želimo pristati ni na kakve uslove do naše konačne pobjede.

Naše je rukovodstvo međutim željelo, da služeći se lukavstvom načini izvjestan preдах toliko neophodan ljudima ovog kraja, koji su uslijed stalnog bombardiranja napustili svoja ognjišta i sklonili se u planine.

— Top kojeg smo imali bio je već poslat našim većim jedinicama, ali smo mi to svakako željeli da prečutimo. S druge strane, nije bilo baš prijatno otići neprijatelju na noge i pregovarati. Dobio sam zadatak da sa Velimirom Škorpićem, komandantom našeg Mornaričkog odreda u Podgori, pođem na takozvane pregovore...

Kažem »takozvane«, jer mi zapravo to i nismo smatrali pregovorima, već preдах i pripremu boraca za nove akcije. Razradili smo detaljan plan razgovora. Naročito smo se pripremili na postavljanje takvih uslova koji su zahtijevali vrijeme.

Jednog od slijedećih dana, na horizontu se pojavila talijanska torpiljarka zvana »šara«. Za svaki slučaj u džepovima drugova Škorpića i Žanka bile su pripremljene ručne bombe.

— Dočekali su nas sa vojničkim počastima. Ja sam stavio oznake za ono doba veoma visokih činova, na rukave, tako da steknu utisak da se u Podgori nalazi najmanje jedna brigada... Izgledali su više oni obazrivi i preplašeni nego što smo to izgledali Škorpić i ja.

Brod je lagano vozio prema Splitu.

— Znate li da su Nijemci već u Imotskom? — pitao nas je jedan od njihovih oficira.

— Nije to važno — odgovorili su im partizani. — Mi smo ionako u ratu sa njima...

— Nudimo vam razmjenu slijedećih zarobljenika... — objasnili smo im i pri tome izvadili spisak njihovih zarobljenih mornara sa raznih trabakula, koji su u prethodnim borbama pali u naše ruke.

No, Talijani izgleda nisu time bili baš mnogo zadovoljni!

— Za uzvrat, vi ćete nama osloboditi ove ljude... — rečeno im je i tom prilikom izvadili smo i spisak sa imenima

i prezimenima naših drugova. (Bili su to neki pohapšeni članovi splitskog Gradskog komiteta)...

Neprijatelj je ostao iznenađen! Čitali su, a onda su se međusobno o nečemu dogovarali... Mi smo očekivali, spremni, ako bude potrebno, i na neravnomjernu borbu.

— Dobro, ali nam najprije izručite jednog pukovnika, kojeg ste nedavno zarobili. (To je bio jedan papin bliži rođak, koji je poginuo. Mi smo to prečutali).

— Za tako visoku ličnost dostavit ćemo vam drugi spisak boraca koje ćete nam prethodno predati — objasnili smo im. — Samo ćete pričekati, jer smo vašeg pukovnika sproveli u naš Vrhovni štab. No, prvo je potrebno riješiti naš uslov kojega smo vam maločas postavili.

Talijani su bili očito zadovoljni ovim rješenjima, no oni nisu mogli ništa dalje poduzeti bez odobrenja pretpostavljene komande iz Zadra. U razgovoru se moglo primjetiti da su im naše partizanske lađe i onaj jedan top utjerivali strah u kosti. Odlučeno je da se slijedeći razgovor održi u Podgori.

Poslije petnaestak dana stigla je talijanska delegacija u Podgoru. Sastanak je zakazan u jednoj privatnoj kući koju smo posebno za to uredili. Na stolu smo kao slučajno i nemarno rasporedili fotografije naših novih, tek formiranih jedinica. Svaki od prisutnih Talijana bio je iznenađen brojem boraca iako su te jedinice bile već daleko od nas u ofenzivama.

Prva razmjena je već bila izvršena...

— No, što je sa našim pukovnikom? — pitali su nas.

— Tamo gdje se on trenutno nalazi, vode se ovih dana žestoke borbe, pa je opasno i nesigurno dovoditi ga. Mogao bi i poginuti — odgovorili smo im.

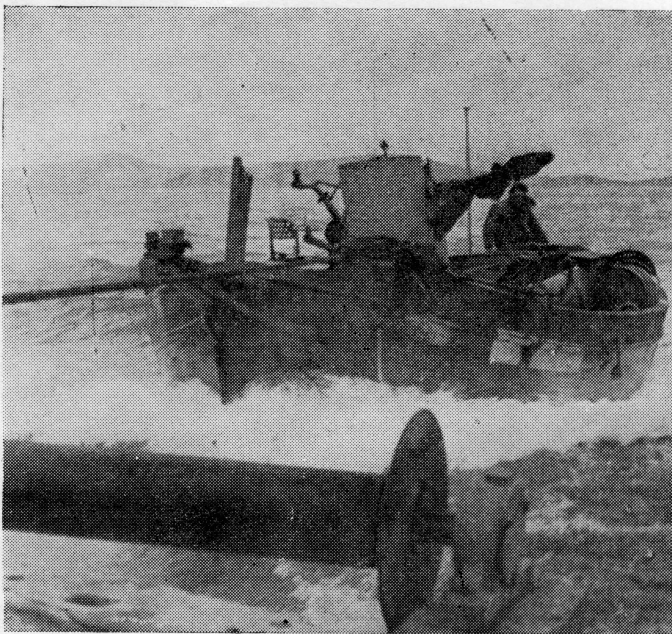
Na drugom razgovoru su Talijani tražili detaljnije podatke o našim zarobljenim borcima. Imenovali smo najistaknutije ljude.

— Prošlo je deset dana... Talijani nisu dolazili, pa smo zaključili da su otkrili našu »igru« sa topom, koga više nismo imali... Ali, na naše veliko iznenađenje, jednog od narednih dana pred Podgoru se usidрила »šara«.

Predali su sve tražene borce, a mi smo iskoristili ovu razmjenu za veliki zbor naroda u Podgori.

— Jaka je ova naša vojska kad joj Talijani na noge dolaze — čulo se poslije u narodu.

Kad su Talijani kasnije doznali da nema više topa koji im je toliko brige zadavao, otvorili su plovidbu za Metković, a partizani su vršili još češće napade na neprijateljske komunikacije, svega na puškomet daleko od njihovih jakih garnizona u Splitu, Makarskoj i Pločama.

Patrolni čamci na zadatku u NOB-i